

Kampania bez wyborów. Krajobraz polityczny Ukrainy w czwartym roku wojny

Marcin Jędrysiak, Tadeusz Iwański

Od kilku miesięcy na Ukrainie można zauważyć wzrost aktywności politycznej zarówno władz, jak i opozycji. Deklaracje prezydenta USA o chęci szybkiego wynegocjowania zawieszenia broni, które mogłyby doprowadzić do zniesienia stanu wojennego i przeprowadzenia wyborów, zintensyfikowały walkę o poparcie. Dzieje się tak pomimo utrzymującego się w państwie konsensusu politycznego i społecznego, że głosowanie to nie powinna zostać zorganizowane podczas działań zbrojnych. Kluczowe znaczenie dla szans potencjalnych kandydatów i partii będą miały warunki, na jakich zakończy się gorąca faza wojny.

Asertywne reakcje Wołodymyra Zełenskiego na nieprzyjazne kroki i wypowiedzi Donalda Trumpa w stosunku do Kijowa skutkowały korektą w rozkładzie sympatii wyborczych i zaufania do polityków. Na razie jej głównym beneficjentem pozostaje prezydent Ukrainy, wokół którego ponownie konsolidują się obywatele, choć trudno ocenić, jak długo ta tendencja potrwa. Wydaje się, że pierwszorzędym tematem przyszłej kampanii stanie się ocena przygotowań kraju do obrony i wojennego przywództwa Zełenskiego. Istotne będą także rysujące się podziały: na tych, którzy zostali w kraju, i tych, którzy wyjechali, jak również na tych, którzy walczyli, i tych, którzy przebywali na zapleczu. Nie wiadomo jednak jeszcze, jak przełożą się one na sympatie polityczne dynamicznie zmieniającego się pod wpływem wojny społeczeństwa.

Uwarunkowania prawne i polityczne wyborów

Organizacji wyborów w czasie stanu wojennego zabrania ukraińskie prawo: parlamentarnych – konstytucja, a prezydenckich – ustawa o prawnym reżimie stanu wojennego. W tej sprawie panuje też konsensus społeczny¹ – 78% mieszkańców sprzeciwia się ich przeprowadzeniu przed zakończeniem wojny². Drzwi do głosowania mogłyby otworzyć zawieszenie broni z Rosją, gdyż w rezultacie wzrosłyby wewnętrzne naciski na nieprzedłużanie wspomnianej ustawy, a także te zza oceanu. Amerykańska administracja niejednokrotnie podważała mandat wyborczy Zełenskiego, sugerując, że nie

¹ Zob. T. Iwański (red.), *Defensywa i determinacja. Ukraina w trzecim roku rosyjskiej inwazji*, OSW, Warszawa 2024, s. 40–41.

² *Динаміка довіри Президенту В. Зеленському в 2019–2025 роках та ставлення до проведення виборів*, Kijowski Międzynarodowy Instytut Socjologii, 27.03.2025, kiis.com.ua.

cieszy się on poparciem obywateli, bądź wprost – jak Trump – nazywała go dyktatorem³. Słowa te korespondowały z powtarzającymi się żądaniami Kremla dotyczącymi przeprowadzenia na Ukrainie wyborów. Tworzyło to wrażenie skoordynowanej presji na Kijów mającej na celu odsunięcie od władzy urzędującego prezydenta, z którym przywódca Stanów Zjednoczonych był skonfliktowany już w przeszłości⁴, oraz negocjowanie porozumienia pokojowego z politykiem bardziej ugodowym, choć wygrana takiego w demokratycznych wyborach wydaje się dziś mało prawdopodobna. Media donosiły wręcz o spotkaniach otoczenia Trumpa z przedstawicielami opozycji – Petrem Poroszenką i Julią Tymoszenko⁵ – które mogły służyć wysondowaniu jej gotowości do zorganizowania głosowania.

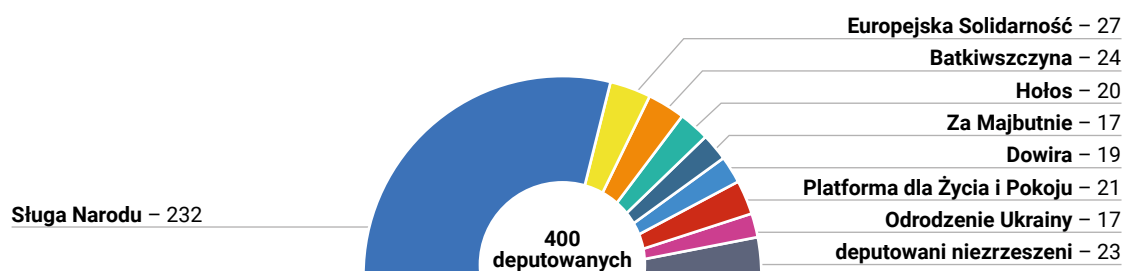
Wzmoczeniu rywalizacji sprzyjają nie tylko czynniki zewnętrzne, lecz także coraz silniejsze zużycie obecnego układu politycznego. Odzwierciedla je sytuacja w Radzie

Organizacji wyborów w czasie stanu wojennego zabrania ukraińskie prawo. W tej sprawie panuje też konsensus – 78% mieszkańców sprzeciwia się ich przeprowadzeniu przed zakończeniem wojny.

Najwyższej Ukrainy (RN). W 2019 r. prezydencka partia Sługa Narodu (SN) wygrała wybory i wprowadziła do parlamentu aż 254 deputowanych – w ten sposób jako pierwsza w historii uzyskała samodzielnie większość. Ta jednak od dawna jest fikcją. Chociaż formalnie frakcja liczy 232 członków, to w głosowaniach rzadko kiedy uczestniczy więcej niż 170–180. Większość ustaw udaje się przyjąć dzięki głosom działaczy partii oligarchicznych, takich jak Dowira czy Za Majbutnie, i zdelegalizowanej w 2022 r. Opozycyjnej Platformy – Za Życie (OPZZ)⁶.

Wymuszona okolicznościami i nieoficjalna koalicja z tymi ugrupowaniami to pokłosie z jednej strony instrumentalnego traktowania deputowanych, co powoduje spadek dyscypliny we frakcji⁷, a z drugiej – odejścia 22 krytycznych wobec prezydenta parlamentarzystów SN do międzyfrakcyjnego porozumienia Rozumna Polityka, założonego przez byłego przewodniczącego RN Dmytra Razumkowa. Twardą opozycją pozostają zasadniczo Batkivszczyzna byłej premier Tymoszenko oraz Europejska Solidarność (ES) byłego prezydenta Poroszenki, choć formacje te często opowiadają się za inicjatywami ustawodawczymi władz związanymi z integracją europejską⁸.

Wykres. Rozkład sił w parlamencie według stanu na 23 kwietnia 2025 roku

Źródło: Rada Najwyższa Ukrainy.

³ M. Jędrzyak, *Trump–Zelenski: retoryczna eskalacja*, OSW, 20.02.2025, osw.waw.pl.

⁴ K. Niecypor, *Ukraina w pułapce wewnętrznego konfliktu politycznego w USA*, OSW, 2.10.2019, osw.waw.pl.

⁵ J. Dettmer, *Top Trump allies hold secret talks with Zelenskyy's Ukrainian opponents*, Politico, 6.03.2025, politico.eu.

⁶ P. Романюк, *Опозиція справжня й удавана. Хто може врятувати «монобільшість»*, Українська правда, 18.04.2024, pravda.com.ua. Składają się na nią dwie partie: Platformą dla Życia i Pokoju kieruje Jurij Bojko, zaś deputowani Odbudowy Ukrainy są związani z deweloperem Wadymem Stolarem i biznesmenem Maksymem Jefimowem.

⁷ J. Ber, *Ukraina: kryzys zaplecza prezydenckiego w Radzie Najwyższej*, OSW, 27.03.2024, osw.waw.pl.

⁸ K. Niecypor, *Klasterze, otwórz się! Szanse i zagrożenia Ukrainy na drodze do UE*, „Komentarze OSW”, nr 656, 10.04.2025, osw.waw.pl.

Zapotrzebowanie na nowe siły polityczne

Według badań Centrum Razumkova aż 54% Ukraińców nie widzi wśród istniejących formacji politycznych takiej, której chcieliby powierzyć władzę. Aż 47% obywateli oczekuje powstania nowej siły wywodzącej się z wojskowych, a 24% – z grup wolontariuszy⁹.

Nowo utworzone ugrupowania musiałyby jednak znaleźć rozpoznawalnych i cieszących się zaufaniem przywódców. Wynika to z tamtejszej kultury politycznej, która cechuje się wysokim spersonalizowaniem: w SN taką osobą jest Zełenski, w ES – Poroszenko, a w Batkiwszczynie – Tymoszenko. Zapotrzebowaniu na lidera „partii wojskowych” odpowiada były głównodowodzący Siłami Zbrojnymi Ukrainy generał Walerij Załużny, cieszący się największym zaufaniem społeczeństwa (76%)¹⁰. Gdyby zdecydował się na start w wyborach prezydenckich, to stanąłby przed zadaniem zawiązania formacji, najpewniej przynajmniej częściowo złożonej z weteranów i wojskowych. Aby zneutralizować konkurencję, obóz prezydenta ma się starać przekonać go do niekandydowania i dołączenia do partii Zełenskiego jako jedynka na jego liście¹¹. Choć wciąż nie wiadomo, czy Załużny w ogóle będzie chciał zaistnieć w polityce w jakimkolwiek układzie – w wywiadach stale mówi, że wojna to nie czas na podobne rozmowy – to jego powrót na pierwsze miejsce preferencji wyborczych Ukraińców jest prawdopodobny po wyczerpaniu się „efektu Trumpa” względem przywódcy¹². Taka sytuacja wzmocniłaby presję społeczną, jak również ze strony środowisk wojskowych i gospodarczych (w tym części oligarchicznych), by generał ubiegał się o stanowisko głowy państwa¹³.

Partie starają się walczyć o przyszłą przychylność nie tylko Załużnego, lecz także ogólnie wojskowych: Poroszenko afiszuje się skalą pomocy udzielonej siłom zbrojnym od

„ Ponad połowa Ukraińców nie widzi wśród istniejących formacji politycznych takiej, której chcieliby powierzyć władzę, a prawie połowa oczekuje powstania nowej siły wywodzącej się z wojskowych.

początku wojny (6,8 mld hrywien, czyli ok. 620 mln złotych)¹⁴, podobnie czynią regionalne oddziały SN¹⁵. Tymoszenko z kolei wśród swoich zasług wymienia wywalczenie lepszych warunków leczenia i rehabilitacji dla weteranów¹⁶. Można się spodziewać, że przy układaniu list wyborczych ugrupowania będą rywalizowały o przyciągnięcie popularnych wojskowych znacznie bardziej, niż to miało miejsce w 2015 r. Wśród nich mogą się znaleźć popularni dowódcy związani z ruchem azowskim, np. Andrij Biłecki i Bohdan Krotewycz¹⁷. Oficjalnie obaj odzeggują się od polityki – wskazują, że walcząc na froncie, nie mogą się w nią angażować¹⁸. Perspektywę ich indywidualnego sukcesu potencjalnie oddala fakt, że więcej osób im nie ufa, niż ufa¹⁹.

⁹ Оцінка ситуації в країні та діяльності влади, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, віра в перемогу (вересень 2024р.), Разумков Центр, 15.10.2024, razumkov.org.ua.

¹⁰ Ставлення до окремих європейських лідерів, Соціологічна група Рейтинг, 21.02.2025, ratinggroup.ua.

¹¹ К. Лисенко, Єрмак пропонував Залужному очолити партію Зеленського на парламентських виборах, – ЗМІ, Політарена, 13.01.2025, politaarena.ua.

¹² K. Sienicki, T. Iwański, *Efekt Trumpa. Wzrost nastrojów antyamerykańskich na Ukrainie*, OSW, 24.04.2025, osw.waw.pl.

¹³ І. Нестерова, *На тлі чуток про вибори Залужний відповів, чи збирається у президенти*, Уніан, 31.03.2025, unian.ua.

¹⁴ П. Шевченко, О. Некрашук, М. Ївженко, Найбільші донатори України. Скільки бізнес виділив на гуманітарні потреби та допомогу ЗСУ — рейтинг NV, New Voice, 11.04.2025, biz.nv.ua.

¹⁵ Підсилюємо військових на передовій, Слуга народу, 17.02.2025, sluga-narodu.com.

¹⁶ Валерій Дубіль: Держава відшкодує лікарням витрати на покращене харчування військових, Батьківщина, 14.01.2025, ba.org.ua.

¹⁷ Batalion Azow powstał w 2014 r. jako ochotnicza formacja wojskowa, początkowo o silnym zabarwieniu nacjonalistycznym (a według niektórych – nawet neonazistowskim) – zob. m.in. Z. Parafianowicz, *Azow to realny problem. Neonazistowski pułk opłaca ukraińskie wojsko, policję i ministerstwa*, Gazeta Prawna, 15.11.2019, gazetaprawna.pl.

¹⁸ Ю. Зіненко, «У політику не йду». Кротевич прокоментував своє звільнення з посади начштабу «Азову», Гордон, 26.02.2025, gordonua.com.

¹⁹ Суспільно-політичні настрої українців, SunFlower Sociology, grudzień 2024, activegroup.com.ua, s. 8.

Чęść zapotrzebowania na „partię wolontariuszy” zaspokaja Platforma Sprawiedliwości – zarejestrowana latem 2024 r. formacja znanego dziennikarza i społecznika Serhija Prytuły²⁰. Na swych listach mogłaby ona umieścić niektórych deputowanych Hołosu, zagospodarowując w ten sposób osierocony przez niego elektorat liberalny.

Rebranding Sługi Narodu

Partia prezydencka ma świadomość zarówno własnych problemów, jak i nastrojów społecznych. Choć sam Zełenski cieszy się dużym zaufaniem obywateli (69% w marcu 2025 r.²¹, przewodzi też sondażom wyborczym²²), to nie można tego powiedzieć o jego ugrupowaniu. SN jest negatywnie oceniana przez 61% Ukraińców – to wynik gorszy nawet od notowań Platformy dla Życia i Pokoju, kojarzonej z prorosyjskimi politykami²³. Kłopoty frakcji sprawiają, że do wyborów będzie musiała przystąpić pod nowym szyldem. W zreformowanej partii zachowałoby się zapewne niewielu aktywnych polityków, a na listach znalazłyby się liczne nazwiska wojskowych i wolontariuszy²⁴.

Obecnie nic jednoznacznie nie wskazuje na to, by prezydent i jego otoczenie przygotowywali się do przeprowadzenia wyborów pod względem praktycznym. Przywódca wyraźnie zabiega jednak o po-

» Jeżeli nie powstanie nowa partia wojskowych, to nowa partia prezydencka – mocno utożsamiona z Zełenskim – może się okazać faworytem wskutek braku przekonujących opcji alternatywnych i słabości obecnych ugrupowań opozycyjnych.

zytywną opinię Ukraińców, a dzięki kontroli nad parlamentem i rządem może podejmować decyzje mające mu zjednać społeczeństwo. Chodzi m.in. o „tysiąc Zełenskiego” – 1000 hrywien (ok. 100 zł) dla każdego obywatela z przeznaczeniem na opłaty komunalne, leki czy zakup obligacji wojskowych – jak również o utrzymanie do końca kwietnia 2025 r. moratorium na podwyżki cen gazu do ogrzewania dla konsumentów²⁵ oraz obniżenie cen lekarstw. Głowa państwa blokuje (lub odkłada w czasie) wdrażanie rozwiązań niepopularnych, jak np. podwyższenie stawek akcyzy na papierosy (podpisane dopiero po pięciu miesiącach od uchwalenia). W ostatnich miesiącach rządzący złagodzili też politykę wobec uchodźców i emigrantów – choćby poprzez umożliwienie mężczyznom aktualizacji dokumentów wojskowych bez potrzeby przyjazdu do kraju²⁶. Nie rozszerzając mobilizacji na osoby poniżej 25. r.ż. (do 2024 r. granica wynosiła 27 lat), obóz prezydencki dba także o zachowanie poparcia wśród ludzi młodych, którzy w dużej mierze przyczynili się do jego wygranej w 2019 r.

Jeżeli nie powstanie nowa partia wojskowych, to zreformowana SN, mocno utożsamiona z Zełenskim, może się okazać silna wskutek braku przekonujących opcji alternatywnych. Liderzy innych ugrupowań mają znaczny elektorat negatywny: Tymoszenko i Bojce nie ufa 83% badanych, a Poroszenko – 76%²⁷. Daje to przewagę w ewentualnych wyborach obecnemu przywódcy (nieufność wzbudza on u ledwie 28% ankietowanych). Atut ten – jeśli pozostanie aktualny – będzie skłaniał władze do ich

²⁰ В. Ульяненко, *Притула обзавівся новою партією*, Главком, 23.05.2024, glavcom.ua.

²¹ *Динаміка довіри Президенту В. Зеленському в 2019–2025 роках та ставлення до проведення виборів*, *op. cit.*

²² *Zob. sondaże National Sample S.R.O. z NMS Market Research i Instytutu Psychologii Społecznej Politycznej Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych z marca oraz ośrodka Gradus z lutego br.*

²³ *Оцінка діяльності фракцій у парламенті, кого вважають лідером опозиції, можливі санкції проти П. Порошенка і позбавлення мандатів депутатів від ОПЗЖ*, Kijowski Międzynarodowy Instytut Socjologii, 13.02.2025, kiis.com.ua.

²⁴ М. Леліч, У. Безпалько, *Вибори, Трамп і перемир'я. Чого бояться і до чого готуються у владі та опозиції*, РБК-Україна, 31.03.2025, rbc.ua.

²⁵ А. Кришук, *Нові тарифи на газ із 1 травня: які зміни очікують українських споживачів*, UA portal, news.uaportal.com, 14.04.2025.

²⁶ *Українці за кордоном зможуть стати на військовий облік без ТЦК і ВЛК – Верещук*, Укрінформ, 18.03.2025, ukraineinfo.com.ua.

²⁷ *Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу (лютий–березень 2025р.)*, Разумков Центр, 24.03.2025, razumkov.org.ua.

przeprowadzenia jednocześnie z tymi parlamentarnymi (i zapewne samorządowymi), aby poparcie dla głowy państwa przełożyło się na wynik zreformowanej partii.

Poroszenko głównym adwersarzem

Obóz prezydencki nie ustaje w próbach zmarginalizowania Poroszenki. Zarzuca się mu prowadzenie biznesu i płacenie podatków w Rosji²⁸, a jego synowi wymierzono grzywnę i zablokowano konto bankowe ze względu na rzekome niedopełnienie obowiązków związanych ze służbą wojskową²⁹. W lutym br. na byłego prezydenta nałożono sankcje – m.in. zamrożono jego aktywa i zakazano mu wyprowadzania kapitału za granicę³⁰. Z kolei w marcu okazało się, że służby prowadzą przeciwko niemu dochodzenie, gdyż podejrzewają go o „zdradę państwa” jeszcze w 2010 r., gdy jako szef MSZ miał negocjować niekorzystne dla Ukrainy porozumienie charkowskie z Rosją (faktycznie za pertraktacje odpowiadała administracja Wiktora Janukowycza, a Poroszenko przestał kierować resortem przed podpisaniem umowy). Siła uderzenia w lidera ES kontrastuje z jego faktycznym znaczeniem politycznym czy popularnością. Należy je traktować jako wyraz antypatii urzędującego przywódcy do poprzednika, a także jako reakcję na krytykę pod adresem Zełenskiego, którego Poroszenko oskarża m.in. o popychanie kraju w kierunku dyktatury³¹.

Pomimo presji ze strony władz ES wciąż jest główną siłą opozycyjną oraz ugrupowaniem spójnym wewnątrz i ideologicznie, a dzięki pieniądзом Poroszenki (majątek jego syna ocenia się na ponad 1 mld dolarów) dysponuje stałym finansowaniem i dostępem do mediów, takich jak telewizje Kanał 5 czy Espresso. To też jedyna formacja, o której więcej osób wyraża się pozytywnie niż negatywnie (34% vs 33%)³².

Partia posługuje się retoryką patriotyczną – miejscami nacjonalistyczną (autentyczności w tym względzie dodaje m.in. obecność w jej szeregach byłego szefa Ukraińskiego Instytutu Pamięci Narodowej Wołodymyra Wjatrowycza, znanego z promowania mitu o Ukraińskiej Powstańczej Armii) – antyrosyjską i prozachodnią. Kładzie nacisk na głęboką ukrainizację życia publicznego (zdecydowanie opowiadała się choćby za uchwaleniem ustawy delegalizującej Ukraińską Cerkiew Prawosławną Patriarchatu Moskiewskiego – UCP PM) oraz pozbawienie deputowanych OPZZ prawa udziału w obradach RN³³.

„Jeżeli warunki rozejmu zostaną na Ukrainie uznane za niekorzystne, to zwiększy się grupa wyborców obwiniających o to zachodnich partnerów. Zmusi to kandydatów i partie polityczne do wyjścia takim nastrojom naprzeciw.

Na kogo zagłasuje „wata”?

Zwycięstwo w 2019 r. Zełenski zawdzięczał m.in. przekonaniu do siebie części elektoratu postsowieckiego, dawniej głoszącego na Partię Regionów, a nazywanego niekiedy watnikami lub wata. Aktualnie jego liczebność szacuje się na ok. 5–15% osób³⁴. Ludzie ci żywią sentyment do czasów radzieckich

²⁸ Ю. Луканов, «Закон і бізнес» витягнув знову «зраду» від Порошенка, Цензор.НЕТ, 22.01.2025, [censor.net](https://www.censor.net).

²⁹ О. Черниш, ТЦК і син Порошенка. Розповідаємо деталі скандалу і чому експрезидента можуть не пустити в Раду, BBC News Україна, 30.01.2025, [bbc.com/ukrainian](https://www.bbc.com/ukrainian).

³⁰ S. Matuszak, K. Nieczypor, Sankcje wobec Poroszenki – początek kampanii wyborczej na Ukrainie?, OSW, 14.02.2025, [osw.waw.pl](https://www.osw.waw.pl).

³¹ P. Ronzheimer, G. Moutafis, Selenskyj bewegt Ukraine „in Richtung Diktatur“, Bild, 18.03.2025, [bild.de](https://www.bild.de).

³² M. Jędrusiak, Zełenski, Jermak i wojenny mechanizm władzy na Ukrainie, „Komentarze OSW”, nr 619, 14.08.2024, [osw.waw.pl](https://www.osw.waw.pl).

³³ Депутати заборонених партій мають понести політичну відповідальність за свої дії – заява «Європейської Солідарності», Європейська Солідарність, 19.01.2025, [eurosolidarity.org](https://www.eurosolidarity.org).

³⁴ Л. Ржеутська, Суперечливі заяви Юрія Бойка: гра за Росію на полях TikTok?, Deutsche Welle, 20.12.2024, [dw.com](https://www.dw.com); М. Леліч, У. Безпалько, У забороненій ОПЗЖ думають над створенням нової партії: що кажуть у Бойка, РБК-Україна, 4.07.2024, [rbc.ua](https://www.rbc.ua).

oraz posługują się językiem rosyjskim, ale wcale nie musi to oznaczać ich prorosyjskości w sensie politycznym. Grupy tej nie należy też utożsamiać wyłącznie z wyborcami z południa i wschodu kraju, chociażby z uwagi na pięciomilionową rzeszę wewnętrznych uchodźców z tych terenów³⁵, która osiedliła się w innych rejonach.

To zwolennicy przede wszystkim zdelegalizowanej OPZZ, która już zaczęła walkę o ich mobilizację. Bojko zaktywizował się w mediach społecznościowych, zwłaszcza na TikToku, gdzie publikuje odwołujące się do ochrony języka rosyjskiego oraz sowieckiego dziedzictwa materiały po rosyjsku. Władze określa mianem radykałów chcących „zniszczyć ojczystą mowę” i „zabraniać chodzenia do cerkwi”. Stara się także nawiązywać do problemów wewnętrznych przesiedleńców³⁶ – porusza kwestie tożsamościowe i socjalne.

Swoisty „OPZZ-bis” może mieć na tym polu rywali: oprócz posiadającego rosyjskojęzyczne skrzydło SN, o ten elektorat najpewniej zabiegać będzie też Razumkow. Część jego deputowanych – podobnie jak Bojko – sprzeciwiała się np. delegalizacji UCP PM³⁷.

Inną ważną zbiorowość, od której może zależeć rezultat wyborów i której zarazem wiele zawdzięcza Zełenski, stanowią głosujący niezainteresowani na co dzień polityką. Nie są oni przywiązani do konkretnej partii lub ideologii, często konformistycznie popierają kandydatów mających największe szanse na zwycięstwo i ulegają czarnemu PR-owi względem innych. Historycznie to najszersze grono wyborców³⁸ (choć ciężko ocenić jego liczebność w czasie wojny). Zabiegać o nie będą wszyscy kandydaci, a rozkład jego głosów zależy od oceny warunków rozejmu oraz skali kryzysu gospodarczego.

Elektorat antyzachodniego resentymentu

Trudno oszacować wielkość grupy wyborców, którzy będą mieli poczucie „zdrady” ze strony Zachodu (szczególnie USA) – uznających, że partnerzy nie pomogli Ukrainie wystarczająco w czasie wojny, uniemożliwili pokonanie Rosji i odzyskanie wszystkich utraconych terenów. Takie nastroje przełożyły się na konieczność zwiększenia samodzielności państwa – w tym podniesienia wydatków obronnych. Mogą też pogłębiać sceptycyzm wobec integracji z UE. Jeżeli warunki rozejmu okażą się niekorzystne, to niechęć w stosunku do Zachodu może się stać udziałem dużej części elektoratu prosowieckiego, koniunkturalnego oraz radykalnie patriotycznego. Zmusi to innych kandydatów i ich partie do wykorzystywania takiej retoryki – w tym Zełenskigo (jego krytyka powolnych działań Zachodu na rzecz wsparcia dla Kijowa – nawet jeśli częściowo słuszna – kładzie pod to podwaliny).

Dziś wydaje się, że z tą zbiorowością najintensywniej pracuje Batkiwszczyna. Zaktywizowała się ona w drugiej połowie 2024 r., a Tymoszenko przez pewien czas czynnie udzielała się na YouTube. Politycy ugrupowania koncentrują się na strofowaniu władz. Często sięgają przy tym po populistyczne hasła – jesienią 2024 r. jego liderka twierdziła, że ceny leków w kraju są wyższe niż w Europie Zachodniej, i walczyła o ich obniżenie. Przede wszystkim jednak była premier uderza w tony suwerenistyczne (nie podoba jej się udział międzynarodowych ekspertów w wyborze sędziów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy czy ustawa rzekomo pozwalająca na sprzedaż kopalni cudzoziemcom, jeszcze przed negocjacjami z Amerykanami w tej sprawie). Zajmuje również pozycje konserwatywne, sprzeciwiając się projektom dekryminalizacji prostytucji czy legalizacji medycznej marihuany, co pada na podatny grunt

³⁵ Г. Ялівець, *В Україні офіційно зареєстровано майже 5 мільйонів переселенців*, – Шуляк, Бізнес Цензор, 18.03.2025, [sensor.net](https://www.sensor.net).

³⁶ @boykoourij/video/7446707036911455493, TikTok, 10.12.2024, [tiktok.com](https://www.tiktok.com)

³⁷ С. Кошкіна, А. Стешенко, *«Слуги» і МП. Як заборона російської церкви поділила фракцію президента*, LB.ua, 23.08.2024.

³⁸ Д. Сінченко, *Патріоти України, колаборанти і третя група виборців. Оцінка останніх*, Радіо Свобода, 20.01.2020, [radiosvoboda.ua](https://www.radiosvoboda.ua).

wśród jej „żelaznego elektoratu” – wyborców z mniejszych ośrodków, często gorzej sytuowanych. Konkurentem Batkiwyszczyny w starciu o ich głosy będzie prawdopodobnie Razumkow. Były przewodniczący RN w swoich wystąpieniach silnie krytykuje Zełenskiego, uderzając w nuty populistyczne oraz odwołując się do sytuacji pracowników i przedsiębiorców, których w jego narracji prześladują władze³⁹.

W blokach startowych

Aktywizację rywalizacji politycznej przyspieszyło zwycięstwo wyborcze Trumpa. Pomimo jego zapowiedzi szybkiego zakończenia wojny oraz niedwuznacznych sugestii przeprowadzenia wyborów na Ukrainie zawieszenie broni jest tematem negocjacji i wciąż odległą perspektywą. Krajowych polityków motywuje chęć przypomnienia głosującym o swoim istnieniu w sytuacji, gdy w ewentualnych wyborach obóz prezydencki będzie dysponował istotną przewagą wynikającą z kontroli nad zasobami administracyjnymi, finansami i zapleczem medialnym.

Od wyborów w 2019 r. dawny podział Ukrainy na zorientowany proeuropejsko zachód i prorosyjski wschód pozostaje w cieniu, a granice pomiędzy partiami zatarty się. Fronty walki politycznej ustalą się dopiero po ogłoszeniu warunków zawieszenia broni – gdy okaże się, czy społeczeństwo uzna je za zwycięstwo czy porażkę. Będzie to kluczowa kategoria oceny Zełenskiego, a także obrania jego ewentualnego następcy. Wybory będą bowiem w dużej mierze plebiscytem „za” obecnym prezydentem i jego ugrupowaniem oraz „przeciw” nim. Wówczas też bardziej widoczne staną się podziały społeczne – powstałe w czasie wojny, ale i z jej powodu zepchnięte na dalszy plan – a zaostrzenie się walki wyborczej będzie niosło negatywne konsekwencje dla stabilności wewnętrznej kraju.

³⁹ Na swoim profilu na Telegramie Razumkow mówił nawet o „ludobójstwie” przedsiębiorców – zob. Дмитро Разумков_Офіційно, Telegram, 19.03.2025, t.me.